

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮНА НАПН УКРАЇНИ

Освітньо-наукова програма
підготовки здобувачів ступеня доктора філософії на третьому рівні вищої освіти у галузі 01 «Освіта / педагогіка»
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» «Педагогічна освіта і освіта дорослих в Україні і зарубіжжі» /
«Pedagogical and Adult Education in Ukraine and Worldwide»

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни Персонологія у педагогічній освіті

Викладач Грищенко Юлія Валеріївна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу змісту і технологій педагогічної освіти

Профіль викладача <http://ipood.com.ua/data/Portfolio/Hryshchenko.pdf>

Контактний телефон +380501408931

E-mail: gulia2020@ukr.net

Сторінка дисципліни <http://ipood.com.ua/phd-011/>

Консультації очні понеділок та четвер з 14.00 до 15.00

Онлайн-консультації за попередньою домовленістю Viber (+380501408931) в робочі дні з 9.30 до 17.30

АНОТАЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ

В сучасних умовах реформування системи освіти та пошуків вирішення актуальних проблем модернізації вітчизняної науки актуалізується потреба вивчення генези провідних науково-педагогічних шкіл, які виступають центрами неформальної, формальної та інформальної освіти викладачів-дослідників, науковців нової генерації.

Кристалізація методологічних, теоретичних, практико-орієнтованих досягнень наукових шкіл у педагогічно-освітньому середовищі відбувається шляхом збереження наступності поколінь науковців, актуалізації надбань досвідчених учених і їх поєднання з інноваціями молодих науковців. Синтез цих двох пластів науки дає змогу вирішувати актуальні проблеми, які виникають у сучасній педагогічній науці й освітній практиці. Узагальнення досвіду розвитку наукових шкіл у сучасному освітньому-педагогічному середовищі України, зокрема в академічних осередках, репрезентує розвиток педагогічної науки у персонологічному вимірі та підтверджує кристалізацію її фундаментальних засад та інноваційну спрямованість наукового пошуку.

З метою інтелектуального, аксіокультурного, естетичного, морально-етичного розвитку особистості навчальним планом підготовки здобувачів ступеня доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти у галузі 01 «Освіта, педагогіка» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» передбачено опанування нормативного курсу «Персонологія у педагогічній освіті».

Вивчення і використання досвіду вітчизняних науково-педагогічних шкіл, які є генераторами перспективних педагогічних досліджень та інноваційних зрушень в освітньому просторі, сприятиме підвищенню якості наукових досліджень на основі творчого використання ідей учених-педагогів, науковців-наставників.

Запропонований курс «Персонологія у педагогічній освіті» спрямований на вивчення досвіду провідних науково-педагогічних шкіл, які виступають фундаментальними та інноваційними осередками у системі педагогічної освіти і освіти дорослих, сприятиме забезпеченню якісної підготовки здобувачів ступеня доктора філософії, їх особистісному і професійному зростанню.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання курсу «Персонологія педагогічної освіти» є формування у здобувачів знань про особливості розвитку наукових шкіл в педагогіці, сутність, тенденції, проблеми і перспективи їх розвитку та обґрунтування можливостей використання наукових досягнень учених-педагогів у процесі науково-дослідної роботи.

Передбачається самостійна дослідницька діяльність, проведення семінарських занять, індивідуальні завдання.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Персонологія у педагогічній освіті» є формування таких компетентностей:

загальних компетентностей:

– аналітичні уміння. Здатність до пошуку, відбору, аналізу й оброблення інформації, до формулювання самостійних тверджень, положень, оцінок. Здатність до організації і проведення фундаментальних, прикладних науково-педагогічних досліджень **(ЗК 1)**;

– когнітивні уміння. Здатність до здійснення класифікацій отриманого нового знання (визначення причинно-наслідкових зв'язків, принципів, сукупності методів тощо) за результатами емоційного переживання і осмислення рангу наукової новизни власного наробку. Здатність планувати та керувати власним часом **(ЗК 2)**;

– здатність до рефлексії. Здатність допомагати іншим у процесі викладацької діяльності, через наставництво, у ході організації і участі у проектній діяльності, командній роботі під час семінарських, практичних занять **(ЗК 5)**;

– ціннісні орієнтири. Уміння цінувати та поважати мультикультурність. Здатність діяти на засадах соціальної відповідальності і з дотриманням свідомої громадянської позиції **(ЗК 8)**;

фахових компетентностей:

– готовність до здійснення власної аналітико-синтетичної діяльності з метою визначення специфіки предмету дослідження, рівня його віддзеркалення в науковій літературі та розробки власних теоретичних конструктів, адекватних особливостям розв'язання обраної проблеми у сфері педагогічної освіти і освіти дорослих. Здатність до аналізу та аргументації вибору його методологічних засад; володіння уміннями здійснення аналізу філософських та ідеологічних актуалітетів освітньої політики на наднаціональному та національному рівнях; навичками застосування синергетичного, системного, аксіологічного, феноменологічного та інших методологічних підходів до аналізу педагогічних процесів на макро-, мезо- та мікрорівні їх функціонування; навичками критичної інтерпретації досліджень у галузі вітчизняної та зарубіжної теорії/історії освіти і педагогіки, синтезу нових ідей; здатність до спілкування з предмету дослідження у межах міждисциплінарного та/або міжнародного експертного середовища **(ФК 1)**;

– готовність до генерації власних ідей щодо наукових інновацій; здатність до побудови шляхів і способів створення нового наукового продукту, творчого підходу до розв'язання обраної наукової проблеми за результатами опертя на методологію філософського і загальнонаукового рівнів. Готовність до розробки змісту, технологій і окремих методик забезпечення функціонування певних складників системи неперервної національної освіти у вимірах конкретно-наукового методологічного розгляду **(ФК 4)**;

– знання та володіння методами опису, ідентифікації, класифікації, зіставлення з метою визначення ключових тенденцій розвитку педагогічної освіти і освіти дорослих в Україні і у зарубіжних країнах; уміння знаходити, обробляти та аналізувати інформацію про еволюцію систем освіти зарубіжних країн з різноманітних джерел; уміння здійснювати порівняльний аналіз освітньо-наукових проблем у міжнародному контексті; уміння зіставляти закономірності й тенденції розвитку педагогічної теорії і практики в різних країнах світу; здатність застосовувати знання про сучасні досягнення зарубіжжя у вітчизняній предметній галузі; здатність прогнозувати тенденції розвитку освітніх систем у швидкозмінному середовищі. Розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства, педагогічної освіти і освіти дорослих й уміння їх використовувати в професійній і громадській діяльності **(ФК 10)**;

– здатність до використання прийомів педагогічної майстерності, прийомів вербальної та невербальної комунікації; вміння вибудовувати педагогічну взаємодію на засадах співробітництва та партнерства; володіння технікою налаштування на педагогічну діяльність та технікою керування психічним самопочуттям; здатність до активного слухання; оволодіння прийомами та методами цілеспрямованого професійного вдосконалення **(ФК 11)**.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Викладання курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами електронного навчання, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології, такі як комп'ютерна графіка, аудіо та відео, інтерактивні елементи, онлайн консультування і т.п.

Під час сесії формат очний (*offline / Face to face*), у міжсесійний період - дистанційний (*online*).

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Результати навчання дисципліни «Персонологія у педагогічній освіті» можна вважати успішними за умови досягнення **предметних результатів**:

- здатність до обґрунтування нового знання у контексті потреб педагогічної освіти і освіти дорослих на підґрунті методології філософського, загальнонаукового і конкретно-наукового рівнів **(ПРН 2)**;
- здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі педагогічної освіти і освіти дорослих, що передбачає ґрунтовне переосмислення наявних та створення нових цілісних знань на основі історико-педагогічного досвіду національної вищої освіти **(ПРН 4)**;
- здатність здійснювати обґрунтування методологічних засад розвитку педагогічної освіти і освіти дорослих в українському і зарубіжному контексті; визначати тенденції розвитку педагогічної освіти і освіти дорослих в синхронічному і діахронічному вимірах **(ПРН 15)**.

Форми і методи діагностики успішності навчання: дослідницькі завдання, студіювання першоджерел, підготовка усного виступу і презентації, біографічний метод, опрацювання наративних джерел.

ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ

Загальний обсяг – 30

Кількість годин: лекції – 4, семінари – 10.

Вид заняття	Кількість годин
лекції	4
семінарські заняття / практичні / лабораторні	10
самостійна робота	16

ОЗНАКИ ДИСЦИПЛІНИ

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Спеціальність	Кількість кредитів / годин	Кількість змістових модулів	Вид підсумкового контролю	Нормативна/вибіркова
3-4	3-4	6,7	011 Освітні, педагогічні науки	2	2	залік	вибіркова

ПРЕРЕКВІЗИТИ

Ефективність вивчення дисципліни «Персонологія у педагогічній освіті» значно підвищиться, якщо здобувач зацікавлений у вивченні і використанні у науково-дослідній і освітній практиці досвіду провідних науково-педагогічних шкіл, вміє знаходити, обробляти та аналізувати інформацію про творчу спадщину видатних вітчизняних педагогів-практиків, формувати власні аналітичні судження, а також на бакалаврському і магістерському рівні опанував історико-педагогічні, культурологічні дисципліни.

ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ /ОБЛАДНАННЯ

У період сесії використовується медіапроектор; бажано мати мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з адміністрацією, методистом та викладачами з приводу проведення занять та консультацій.

У міжсесійний період комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікації з адміністрацією, методистом, викладачами та підготовки (друку) роздаткового матеріалу.

ПОЛІТИКИ ДИСЦИПЛІНИ

Положення «Про аспірантуру і докторантуру» в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Положення «Про забезпечення якості освіти в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про політику академічної доброчесності в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про порядок реалізації права на академічну мобільність в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про оцінювання результатів навчання у процесі реалізації освітньо-наукових програм підготовки майбутніх докторів філософії в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про визнання результатів неформальної освіти у процесі реалізації освітньо-наукових програм підготовки майбутніх докторів філософії в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України» та ін.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ

Тиждень, дата, години	Тема, основні питання (розкривають зміст і є орієнтирами для підготовки до модульного і підсумкового контролю)	Форма діяльності (заняття) / формат	Матеріали	Література, інформаційні ресурси	Завдання, години	Вага оцінки	Термін виконання
Згідно з розкладом	Змістовий модуль I. Проблема персонології в педагогічній освіті і освіті дорослих Тема 1.1. Теоретико-методологічні засади біографічного дослідження Сутність біографічного методу дослідження, генеза становлення біографічного методу як інструменту дослідження науково-педагогічної спадщини. Досвід розробки біографічного підходу в різних галузях знань. Передумови становлення біографічного методу в сучасній історико-педагогічній науці. Класифікація джерел з педагогічної персонології.	Лекція 2 год. <i>Face to face</i>	Презентація, роздатковий матеріал	1; 2; 3; 9.	Завдання для самостійної роботи. (4 годин) Питання для обговорення: 1. Сутність біографічного методу 2. Використання біографічного підходу в різних галузях знань. 3. Застосування біографічного методу в сучасній історико-педагогічній науці. 4. Класифікація джерел з педагогічної персонології. (2 год.).	10 б.	квітень
Згідно з розкладом	Тема 1.2 Застосування біографічного методу в історико-педагогічних дослідженнях. Біографічний метод в історико-педагогічних дослідженнях, як джерело відтворення індивідуальних та групових історичних подій, зв'язків між індивідуальними біографіями та подіями суспільного життя. Вплив соціально-історичних,	Практичне заняття 2 год. <i>Online</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 2; 3; 9.	Завдання для самостійної роботи. (4 годин) Питання для обговорення: 1. Біографічний метод в історико-педагогічних дослідженнях. 2. Біографічний підхід у цілісному вивченні подій, визначенні генези історико-педагогічних явищ,	10 б.	квітень

	культурних, світоглядних чинників на формування власної життєвої і професійної траєкторії особистості, а також вибір напрямів та способів самореалізації. Використання біографічного методу у поєднанні з принципами аналізу й інтерпретації даних результатів в історико-педагогічних дослідженнях. Біографічний підхід як можливість цілісного вивчення подій, визначення генези історико-педагогічних явищ, формування джерельної бази для подальших наукових розвідок.				формуванні джерельної бази дослідження. (2 год.).		
Згідно з розкладом	Змістовий модуль II. Теоретичні засади розвитку науково-педагогічних шкіл. Тема 2.1. Феномен науково-педагогічної школи у дискурсі сучасної педагогічної думки Обґрунтування сутності поняття «наукова школа», вивчення різних підходів і трактувань учених. Роль лідера, засновника наукової школи, як генератора гіпотез та ідей, здатного критично аналізувати й синтезувати результати досліджень, людина з власним особливим способом мислення. Основні напрями діяльності науково-педагогічних шкіл, зміст і специфіка їх роботи: здійснення наукових	Практичне заняття 2 год. <i>Face to face</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	4; 6; 7; 8.	Завдання для самостійної роботи. (4 годин) Питання для обговорення: 1. Сутність поняття «наукова школа». 2. Роль лідера, засновника наукової школи, як генератора гіпотез та ідей. 3. Основні напрями діяльності науково-педагогічних шкіл, зміст і специфіка їх роботи. (2 год.)	10 б.	жовтень

	досліджень із пріоритетних напрямів розвитку педагогічної науки, інноваційної діяльності; публічний обмін науковими досягненнями; розвиток міжнародного співробітництва в галузі наукової діяльності.						
Згідно з розкладом	Тема 2.2. Роль видатних вчених у розвитку вітчизняних науково-педагогічних шкіл Історіографія проблеми розвитку національної педагогічної думки, зміни концептуальної парадигми наукового мислення. Педагогічні погляди і позиції видатних вчених. Ознайомлення з теоретичними, методологічними та методичними здобутки науково-педагогічних шкіл С. Гончаренка, І. Зяюна, О. Рудницької. Видатні вчені Національної академії педагогічних наук України, під керівництвом яких розвиваються наукові школи, що охоплюють різні напрями психолого-педагогічних досліджень.	Практичне заняття 2 год. <i>Online</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	4; 5; 6; 7; 8.	Завдання для самостійної роботи. (4 годин). Питання для обговорення: 1. Педагогічні погляди і позиції видатних вчених. 2. Здобутки науково-педагогічних шкіл С. Гончаренка, І. Зяюна, О. Рудницької. 3. Видатні вчені Національної академії педагогічних наук України. Творчо-пошукове завдання. 1. Підготувати наукову доповідь і презентацію з метою представлення діяльності конкретної науково-педагогічної школи. 2. Написання наукової статті за темою дисертаційного дослідження із застосуванням біографічного методу. (4 год.)	10 б.	жовтень

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: усне опитування, виконання дослідницьких завдань, завдань для самостійної роботи, презентація виконання індивідуального завдання

Форма контролю: залік.

Рейтинг здобувача із засвоєння дисципліни визначається за 100-бальною шкалою, складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається максимально 40 балів, і рейтингу з атестації (залік) – 40 балів.

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в навчально-методичній карті. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні /семінарські заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і майбутнього доктора філософії на першому занятті.

Рівень знань умінь та навичок з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»)

«незадовільно» - здобувач знає та частково розуміє базовий навчальний матеріал. Аспірант не орієнтується у термінології, не здатний здійснювати аналіз інформації, формулювати власні твердження.

«задовільно» - здобувач знає та розуміє базовий лекційний, законодавчий та навчальний матеріал. Орієнтується в понятійному апараті, Може здійснювати аналіз інформації, формулювати власні твердження, але переважно з підтримкою викладача.

«добре» - здобувач знає, розуміє, використовує базовий лекційний матеріал, здатний здійснювати аналіз інформації, вміє застосовувати біографічний метод у вивченні життєвого і творчого шляху, наукової спадщини персоналії. Має незначні труднощі у проектуванні можливостей конструктивного використання досягнень науково-педагогічних шкіл в сучасній науково-дослідній і освітній практиці.

«відмінно» - здобувач знає, розуміє, використовує лекційний, законодавчий та навчальний матеріал; залучає додаткові ресурси для вивчення життєвого і творчого шляху, наукової спадщини персоналії. Використовує ідеї вітчизняних науково-педагогічних шкіл у професійно-педагогічній і науково-дослідній діяльності; виявляє здатність проектувати можливості конструктивного використання досягнень науково-педагогічних шкіл в сучасній науково-дослідній і освітній практиці.

Згідно з Положенням «Про оцінювання результатів навчання у процесі реалізації освітньо-наукових програм підготовки майбутніх докторів філософії в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України» контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, семінарських занять і має на меті перевірку рівня знань, аналітичних умінь щодо персонологічного аспекту педагогічної освіти. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять з дисципліни «Персонологія у педагогічній освіті» – усне опитування, виконання дослідницьких завдань, завдань для самостійної роботи, презентація виконання індивідуального завдання та ін.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному освітньому рівні, або на окремих його завершальних етапах.

Підсумковий контроль включає залік відповідно переліку питань розроблених викладачем.

Результати поточного та підсумкового контролю визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

При визначенні рейтингу здобувача враховуються бали, які він отримує під час семінарських, практичних занять та за самостійну роботу. Бали за поточну освітню діяльність визначаються як сума всіх отриманих під час навчальних занять балів, розділена на кількість отриманих оцінок та помножена на коефіцієнт 12, що становить не більше 60 сумарної оцінки за результатами вивчення дисципліни. Бали за підсумками проведення заліку або іспиту визначаються як сума всіх отриманих під час навчальних занять балів, розділена на кількість отриманих оцінок та помножена на коефіцієнт 8, що становить не більше 40 балів сумарної оцінки за результатами вивчення дисципліни.

Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Індивідуальне завдання	Залікова робота	Сума
Модуль I/II						
T1.1	T1.2	T2.1	T2.2			
10	10	10	10	20	40	100

T1, T2 ... – теми модулів.

Примітка. Отримання 20 балів за індивідуальне завдання є необхідною умовою допуску здобувача до підсумкового контролю.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: теорія і практика: монографія / М.П. Вовк, Л.Ю. Султанова, Н.О. Філіпчук, С.О. Соломаха, Ю.В. Грищенко. – К., 2019. – 498 с. <https://lib.iitta.gov.ua/718748/>
1. Технології професійного розвитку педагогів в умовах формальної і неформальної освіти: практичний посібник / М.П. Вовк., Г.І. Сотська, Н.О. Філіпчук, Ю.В. Грищенко, С.О. Соломаха, Л.Ю. Султанова, Н.С. Гомеля. – К.: Талком, 2019. – 320 с. <https://lib.iitta.gov.ua/718746/>
2. Адаменко О.О. Використання технології персоніфікованого підходу у дослідженні педагогічних персоналій МНУ імені В.О. Сухомлинського // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 1.40. – С. 102-105. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2013_1.40_24
3. Белан Г. В. Біографічний метод в історико-педагогічній науці: провідні тенденції становлення / Г. В. Белан // Педагогічний дискурс. – 2013. – Вип. 15. – С. 50-54. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2013_15_12
4. Вовк М.П., Грищенко Ю.В. Наукова школа академіка І.А. Зязюна: аксіологічні актуалітети розвитку / Мирослава Вовк, Юлія Грищенко // Естетика і етика педагогічної дії: зб. наук. пр. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Полтавський нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – 2018. – Вип. 18. – С. 46-55. – Режим доступу: <http://www.aesthetichpedaction.pnpu.edu.ua>
5. Вовк М.П., Грищенко Ю.В. Наукові школи в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України: персоніфікаційний аспект / Мирослава Вовк, Юлія Грищенко // Естетика і етика педагогічної дії: зб. наук. пр. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Полтавський нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – 2017. – Вип. 15. – С. 141-153. – Режим доступу: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/268237.pdf>
6. Гнізділова О.А. Наукові школи вищих педагогічних навчальних закладів Східної України ХХ століття: теорія, досвід, перспективи: монографія / О. А. Гнізділова // Полтавський нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава : Вид-во ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – 388 с.
7. Гончаренко С. Наукові школи в педагогіці / С. Гончаренко // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. - 2013. - Вип. 6. - С. 7-28. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/OD_2013_6_3_11.
8. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: «Методологічні поради молодим науковцям» – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2010. – 308 с.
12. Зербіно Д.Д. Наукова школа: лідер і учні / Зербіно Д.Д. – Львів: Євросвіт, 2001. – 208 с.
9. Гупан Н. Джерельна база історії педагогіки: пошук підходів до систематизації / Н. Гупан // Рідна шк. – 2013. – № 8/9. – С. 67–70.

Додаткова

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підруч. для студентів, аспірантів та молодих викладачів вузів / А.М. Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
2. Баев А.А. О научных школах // Школы в науке / А.А. Баев. – М.: Наука, 1977. – С. 503 – 504.
3. Бібліографічний покажчик Нелля Григорівна Ничкало – академік НАПН України: бібліограф. покажч. / НАПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих, ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського; упоряд.: Штома Л.Н; бібліограф. ред. Пономаренко Л.О.; наук. ред. Рогова П.І. – 2-ге вид., доповн. – К., 2011. – 211 с. (Академіки НАПН України; вип. 15).
4. Ваганов А. Неформальное объединение ученых. Ведущие научные школы как инкубаторы новых кадров для науки [Электронный ресурс] / А. Ваганов // Независимая газета – наука. – 2008. – 14 мая. – Режим доступу: <http://www.ng.ru/printed/210407>
5. Вища освіта в Україні: навч. посіб. / [В.Г. Кремень, С.М. Ніколаєнко, М.Ф. Степко та ін.]; за ред. В.Г. Кременя, С.М. Ніколаєнка. – К.: Знання, 2005. – 327 с.

6. Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Харківська область / Ред. рада вид.: В.Г. Кремень (гол.) [та ін.]; ред. кол. тому: І.Ф. Прокопенко (гол.) [та ін.]. - К.: Знання України, 2008. – 431 с.
7. Іван Андрійович Зязюн: педагог, вчений, філософ: біобібліогр. покажчик / [упоряд. Л.Н. Штома; наук. ред. Н.Г. Ничкало]; НАПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – 4 вид., перероб., допов. – Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. – 229 с.
8. Лариса Борисівна Лук'янова – педагог, науковець, особистість: біобібліогр. покажч. / упоряд.: Штома Л.Н ; наук. ред. Ничкало Н.Г.; НАПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – Київ, 2016. – 52 с.
9. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. — К.: Вища шк., 1997. – 349 с
10. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. – К.: Інтерпроф, 2002. – 270 с.
11. Самко А.М. Педагогічні ідеї і наукова діяльність Семена Устимовича Гончаренка (1928-2013) / А.М. Самко / Дис. канд. пед. наук. – Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2021. – 365 с. – Режим доступу: http://ipood.com.ua/data/avtoreferaty_i_dysertatsii/2021/SAMKO_diser_pas.pdf
12. Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи: зб. наук. праць / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 692 с.
13. Шестак Н.В. Роль научных школ в подготовке молодых ученых [Электронный ресурс] / Н.В. Шестак, С.Ю. Астанина. – Режим доступу: http://www.muh.ru/Docs/niipo/30_2006.htm?user=caae910f81efcb713432f41a19096fa
14. Школы в науке / науч. ред. Микулинский С., Ярошевский М., Кребер Г., Штейнер Г. – М.: Наука, 1977. – 523 с.

Періодична література

«Естетика і етика педагогічної дії»

«Педагогічна майстерність як система мистецьких і професійних компетентностей»

«Освіта дорослих: теорія, практика, досвід»

«Порівняльна професійна педагогіка»

Затверджено рішенням вченої ради Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (протокол №9 від 30.09.2020 р.).